Odiseea valorilor româneşti

Mihai CIMPOI

Civilizaţia noastră a fost permanent *întru o tradiţie*, spune Noica, acest factor activ fiind mai slab pronunţat la alte popoare.

„Pe baza acestei tradiţii, poporul român are o mai largă întâlnire decât alţii cu valorile spiritului; căci prin ea însăşi tradiţia înseamnă păstrarea *întru spirit* a ceea ce a fost bun în trecut. Dar o asemenea potrivită aşezare întru cele ale spiritului ar fi putut să se traducă mai mult printr-o închidere, oricât de strălucită ar fi fost ea, anume într-o cultură folclorică – şi atât. Noi însă am avut veacul al XVII-lea, cel al marilor personalităţi, iar a doua jumătate a veacului al XIX-lea a putut, de asemenea, da mari personalităţi culturale; şi, de altfel, natura acestei culturi folclorice, ca şi felul întâlnirii noastre cu valorile, nu se ridică împotriva noutăţilor veacului, ci se împletesc în chip neaşteptat cu ele” (C.Noica, *Sentimentul românesc al fiinţei*, Bucureşti, 1966, p. 9).

Spiritul românesc a putut, în secolul al XX-lea, să fie de folos lumii înnoitoare, rămânând, totuşi, el însuşi. Toate popoarele şi limbile lor au încercat deschideri în spaţiul lor. O bună deschidere către natură, în condiţiile revoluţiei tehnico-ştiinţifice, şi o bună experienţă a tradiţiei şi a valorilor, nu înregistrează toate comunităţile. Acestea n-au, cu siguranţă, deschiderea posibilă între cele două lumi, între Vestul cu Extremul Vest şi Orientul Apropiat cu Extremul Orient – lumi care sunt dispuse să se întâlnească. „Nicăieri situaţia «închiderii ce se poate deschide» nu apare cu atâta relief istoric: două lumi masive închid, în întâlnirea lor, o comunitate care, în loc să fie strivită de ele, ca la o răscruce, poate să se deschidă către ele şi, mai ales, *să le deschidă una către alta*” (sublinieri în text – n.n.). Adecvaţia sau înrudirea cu ceea ce aduce nou veacul se conjugă organic cu acţiunile de păstrare a valorilor „ce sunt mai vechi decât veacul”. De ce, totuşi, ne-au reuşit afirmările de sine şi avem sorţii unor bune deschideri în Europa de astăzi, se întreabă cărturarul. Răspunsul este tranşant: pentru că are o potrivită întâlnire cu fiinţa. Noi o resimţim ca „a fi întru”, a fi „în ceva absolut, gata dat, de neclintit”; ca o fiinţă individuală, deschisă spre omenesc, dar şi ca o fiinţă naţională şi socială deschisă spre universal: „La fel, orice făptură este în limitaţie, dar spre *a fi* cu adevărat trebuie să treacă, dintr-o limitaţie ce limitează, într-una ce nu limitează” (*op.cit*., p. 10).

Clasicismul e cel care a promovat valorile încă din antichitate. *Mores majorun* (moravurile strămoşilor) era principala lozincă a republicii de pe vremea principatului lui August. Moravurile care trebuiau urmate erau: *Virtus, Pietas, Justitia, Clementia*. În domeniul artei, poeţii grupaţi în jurul lui Mecena căutau să impună cultul pentru operele perioadei greceşti (sec. VII-V î.e.n.) şi pentru antichitatea latină.

BDD-V2403 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.141 (2026-11-03 22:29:24 UTC)

Relativitatea valorică se manifestă în toate domeniile şi mai ales în acela al eticii. Ea se accentuează cu deosebire în momentele de criză, de tranziție, de schimbare radicală a paradigmelor, sensibilităților, mentalităților. Sunt momentele de ruptură foarte frecvente în modernism şi postmodernism.

Nu există, categoric, spune Schopenhauer, nici un act de echitate spontană, de caritate pură, inspirat de o noblețe reală a sentimentelor, căruia am putea să-i recunoaştem *o valoare* morală veritabilă. Principiile abstracte, academice, imperativele categorice, construcțiile a priori sunt ineficiente, singura experiență e cea care îți poate da anumite formule credibile.

Este o regulă generală: toate actele unei ființe se bazează pe principiul egoismului, care are dimensiuni gigantice, revărsându-se în afara universului.

Fiecare individ face din el însuşi valoarea absolută, crezându-se centrul universului, „esență a tot şi a toate".

Virtuțile, dintre care cardinală este *justiția*, îşi întâmpină adversarii. Bunăoară, *caritatea* se întâlneşte cu adversarul său numărul unu *reaua voință*, identificată cu ura care are ca sursă invidia, a cărei expresie este *bucuria răutăcioasă* (manifestată la români în bucuria de a muri „capra vecinului"). Dacă invidia, despre care vorbeşte şi Herodot, şi Petrarca, este o trăsătură omenească, bucuria răutăcioasă este una demonică, ducând spre cruzime.

Din *egoism*, Schopenhauer deduce lăcomia, beția, luxul, aviditatea, avariția, grija pentru propriul interes, nedreptatea, orgoliul, vanitatea etc., iar din spiritul de ură – gelozia, invidia, reaua voință, răutatea, curiozitatea indiscretă, bârfa, predispunerea la bucuria pentru răul altuia, insolența, violența, ura, furia, ranchiuna, spiritul răzbunător, cruzimea etc. „Primul principiu este mai degrabă animalesc, iar al doilea mai degrabă diabolic" (Arthur Schopenhauer, *Fundamentele moralei*, Oradea, 1994, p. 96).

Este citat, în acest context al considerațiilor, Arnold von Winkelried, care, aflat la ananghie, striga: „Înainte, bunii mei confederați, aveți grijă de nevastă şi de copiii mei !"

„Criteriul unui act care are valoare morală este absența oricărui motiv de natură egoistă. Actele care produc suferință altora nu pot fi nicidecum *dezinteresate*. Un alt caracter, absolut intim, al actelor ce îmbracă o valoare morală, este faptul că sunt urmate de consimțământul nostru sau de ceea ce numim aprobarea conştiinței, în timp ce actele contrare, de injustiție şi insensibilitate, chiar mai mult, de răutate şi cruzime, au ca răspuns o judecată contrară care se pronunță asupra în noi şi asupra noastră" (*op.cit*., p. 99).

Prin urmare: actele au valoare morală în măsura în care consimțim *noi* că o au sau în care o aprobă conştiința *noastră*.

Valoarea, în domeniul eticii, este condamnată la *relativitate* prin astfel de *motive interesate* care o neagă fie total, fie parțial.

Or, în *Fierăria lui Iocan*, cu care asemănăm societatea românească atât de caragializată, fiecare intră cu anumite motive de *interes*, cu părerea lui şi cu gazeta cu *interese* de partid care exprimă şi *interesul* lui.

Din sfera eticii propriu-zise trecem în sfera eticii hermeneutice, în jurul căreia se duc atâtea dispute.

Aşa cum demonstrează Gianni Vattimo, idealul continuității este istoriceşte situat în secolele clasicismului: adică în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, istoria

BDD-V2403 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.141 (2026-11-03 22:29:24 UTC)

modernității definindu-se ca nihilism: „Etica hermeneutică a continuității este în acest caz chemarea de a situa experiențele individuale într-o rețea de conexiuni ce ne apare în sensul disoluției ființei, adică al reducerii caracterului impunător al prezenței" (Gianni Vattimo, *Dincolo de interpretare, semnificația hermeneuticii pentru filosofie,* Constanța, 2003, p. 60).

Etica hermeneutică este profund marcată de epoca sfârşitului metafizicii, epocă a Babelului interpretărilor şi a fantasmagoriei lumii tehnologice, a răspândirii fundamentalismelor şi comunitarismelor de tot felul.

Se pare că o asemenea hermeneutică nu-şi asumă vocația nihilistă, ea se face în fond a apăra suma de valori amenințate şi fatal destinate să fie răsturnate.

Aşa cum, în etica schopenhaueriană, era vorba de un *conflict de interese*, în etica hermeneutică, este vorba de un *conflict de interpretări*. Nu mai avem fapte, ci doar interpretări.

Un spectacol multicolor al interpretărilor îl produce ceea ce am putea numi perioada pluralistă a culturii. Estetica nu este, în noile lumini ale filosofiei, o reflecție asupra posibilităților artei şi frumosului (în sens kantian), ci o ascultare a adevărului care „se deschide" în opere. Cititorul şi spectatorul sunt antrenați, odată cu opera însăşi, după cum crede Gadamer, într-un sistem de interpretări de la care primesc „o reală sporire de ființă". Opera ca punere în evidență a adevărului are o capacitate proprie artei şi poeziei, de a dezvălui adevărul diferitelor lumi istorice prin forța inaugurală ce o posedă cuvântul poetic în privința acestor lumi. Opera reproduce „o apertură de lume" şi are un sens „profetic" (Erns Bloch). Dufrenne o priveşte ca pe un „quasi subiect", considerând că întâlnirea cu ea este întâlnirea cu o altă viziune asupra lumii.

Toate aceste concepții estetice, trecute în revistă de Vattimo, se înscriu în cercul filosofiei pluraliste a culturii.

Acțiunea de dezvăluire a fundalurilor „omeneşti, prea-omeneşti" ale tuturor sistemelor metafizice, morale, în sfârşit ale adevărurilor eterne, se termină, la Nietzsche, aşa cum demonstrează Vattimo, cu dizolvarea valorii de adevăr.

Se ştie că, în cadrul hermeneutic românesc, cel care susține relativitatea valorii şi, prin urmare, imposibilitatea de a avea o bază ştiințifică este A.D. Xenopol, cu care polemizează Petre Andrei în *Filosofia valorilor*. Conceptul de valoare are, după părerea lui Xenopol, două sensuri deosebite: 1. în sens de interes al nostru față de obiecte; 2. în sens istoric, nu are decât semnificația de valorificare, de apreciere dintr-un punct de vedere individual. Dacă în domeniul practic omul manifestă diferite interese, care cauzează existența diferitelor valori, în istorie ele nu au nici un rol, deoarece istoria ia în considerație doar evoluția spiritului, care e o parte din evoluția universală şi din evoluția materiei.

Argumentele lui A.D. Xenopol sunt următoarele: 1. valoarea este de natură morală şi, ca atare, nu aparține domeniului logicii; 2. valoarea nu e ceva absolut, or, ştiința nu poate avea la bază ceva relativ; 3. valoarea are adesea în sine ceva inconştient, care nu poate fi obiect de ştiință; 4. valoarea ca un principiu de alegere nu aparține numai istoriei, ci tuturor ştiințelor.

Contraargumentele lui Petre Andrei sunt următoarele:

– valoarea nu e numai de natură morală, căci este şi de natură logică, fiind un element indispensabil al cunoştiinței omeneşti;

BDD-V2403 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.141 (2026-11-03 22:29:24 UTC)

- valoarea istorică este de natură culturală, care inserează un complex de valori speciale (juridice, economice, politice etc).
- nu există valori doar relative, ci şi valori absolute de ordin general, valori postulate, de natură teleologică;
- cât priveşte elementul inconştient, el se manifestă numai prin sentimentul valorii, care obţine claritate prin stabilirea unui raport între subiectul valorii şi obiectul ei.

„Deosebirea pe care o găsim noi între valoarea din ştiinţele naturii şi valoarea istorică constă numai în faptul că în primul fel de ştiinţe avem de a face cu valoarea de adevăr, cu valori hiperindividuale, pe când în istorie avem de a face cu valori sociale, cu valorile care, în constituţia lor, au elemente sociale. Istoricul nu este numai un colector de fapte, căci faptele acestea prin ele nu au nici o importanţă, dar dobândesc o valoare prin sensul lor, prin interpretarea ce li se dă" (Petre Andrei, *Filosofia valorii*, Iaşi, 1997, p. 175).

Un citat edificator din Iorga vine întru susţinerea polemicii lui Petre Andrei cu A.D. Xenopol: conform părerii lui Iorga, ideile istorice sunt interpretările istoricului care iau în consideraţie anumite fapte sau anumite grupe de fapte, asupra unor „fărâme de viaţă trecută, mai restrânsă sau mai întinsă" supuse unor concepţii generale, care atinge chemarea ştiinţei sale şi scopurile pe care trebuie să le servească, căile pe care trebuie să înainteze, precum şi *sensul* general pe care-l atribuie domeniului mai vast al studiilor sale.

Filosofia valorii reprezintă teza de doctorat al lui Petre Andrei, textul pentru tipar fiind pregătit în 1919. Manuscrisul, ulterior revăzut şi litografiat, apare în volum în 1945 (Fundaţia regele Mihai, Bucureşti), fiind republicat în *Opere sociologice*, 1 (Editura Academiei, 1973, ediţia îngrijită de Mircea Mâciu) şi în cea de-a treia ediţie la Editura Polirom din Iaşi, în 1997.

Contactul cu sine este considerat conceptul-cheie al tuturor cercetărilor întreprinse de spiritul omenesc. „Toată cunoştinţa noastră, se spune în *Introducere*, nu este altceva decât o continuă stabilire de relaţii între *subiect* şi *obiect*" (Petre Andrei, *Filosofia valorii*, Iaşi, Fundaţia Academică „Petre Andrei", Iaşi, 1997, p. 17).

Spiritul omenesc nu reduce universul la *principii ultime* seci, empirice; el caută sensuri mai profunde, puncte directive, scopul însuşi al existenţei. Întrebându-se asupra sensului vieţii, ajunge la formularea unor *valori absolute*, apoi la acţiune, la realizarea acestor valori.

Dintre marii critici români, cel mai preocupat de problema valorilor a fost T. Vianu, care a susţinut, în 1922, la Universitatea din Tübingen, teza de doctorat *Problema valorificării în poetica lui Schiller* (*Das Wertungsproblem in Schillers Poetik*, apărută editorial la Bucureşti, în 1924) şi care, după ce predă un curs de filosofia culturii la Facultatea de Litere din Bucureşti, ţine şi o comunicare la al IX-lea Congres internaţional de filosofie organizat, în 1937, la Paris, *Originea şi valabilitatea valorilor* apărută în *Travaux du IX Congrès international de philosophie* (1937) şi în volumul *Studii de filozofie şi estetică* (Bucureşti, 1939).

În septembrie 1942, redactează şi publică un scurt tratat: *Introducere în teoria valorilor întemeiată pe observaţia conştiinţei*. Problema valorilor este abordată şi în *Filosofia culturii* (1943; ed. II, 1944).

BDD-V2403 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.141 (2026-11-03 22:29:24 UTC)

Valorile sunt interpretate ca acte ale dorinţei. („Reprezentarea cuprinde imagini, gândirea cuprinde abstracţiuni, simţirea cuprinde afecte, dorinţa cuprinde valori"; aici, şi în continuare, citǎm după T. Vianu, *Opere,* vol. 8, *Studii de filozofie a culturii,* Bucureşti, 1976).

Ca şi conceptele, valorile au un caracter general, numai că ele „sunt generale prin raport cu conştiinţele care, prin actele lor deziderative, le cuprind" (p. 79).

Valorile aparţin unui sistem polar, nonvalorile constituind obiecte ale repulsiei. Analizând temeiurile de superioritate, T. Vianu stabileşte următoarea ierarhie a valorilor: 1. valoarea economică, 2. valoarea vitală, 3. valoarea juridică, 4. valoarea politică, 5. valoarea teoretică, 6. valoarea estetică, 7. valoarea morală, 8. valoarea religioasă. Se apelează la conceptul de *sistem deschis* al lui H. Rickert, pe care conştiinţa axiologică a omului îl împărtăşeşte permanent.

În comunicarea sa pariziană, vorbeşte despre „spectacolul actual al fragilităţii" valorilor care trec prin lucrarea de relativizare a culturii moderne. Lucrul acesta ne interesează şi pe noi în mod deosebit astăzi, în condiţiile unui nou proces de *relativizare axiologică*. T. Vianu trecea în revistă, la acea oră, punctul de vedere al relativiştilor care vedeau, ca Müller-Freinfels, în ele, „scheme vide" în care personalitatea trebuie să le toarne sângele vieţii, şi cel al cugetărilor autonomiştilor care disting în valori, precum M. Scheler „fapte obiective, aparţinând unui anumit mod al experienţei", esenţe ca şi ideile platonice, ca şi *eidosul* lui Aristotel şi *essentiu* scolasticilor. „Sentimentul valorii nu este altceva decât semnul prezenţei lor în conştiinţă" (p. 131). H. Rickert spune, în acest context, că între existenţă şi valoare se cască o adevărată prăpastie, pe care o ilustrează faptul că, în timp ce negaţia existentului suprimă orice reprezentare şi generează ideea nimicului, negaţia valorii cedează locul nonvalorii. Raportoare la o valoare este, după opinia acestui gânditor german, principiul după care, în ştiinţele spiritului, distingem esenţialul de neesenţial. Aceste ştiinţe sunt ştiinţe ale valorii şi, totodată, ale culturii.

Filosofii prekantieni ridicau la rangul unei valori supraordonate valoarea teoretică, la care raportau binele şi frumosul spre a le defini mai bine: Kant demonstrează ireductibilitatea valorilor şi faptul că cele trei manifestări ale sufletului – adevărul, binele, frumosul – rezultă din trei energii ale spiritului: adevărul din raţiunea pură, binele din raţiunea practică şi frumosul din sentiment.

Având un caracter naţional şi diferenţial, valorile produc criza culturii moderne. Interesează, acum, o anumită valoare, pierzându-se punctul de vedere al totalităţii vieţii. Omul modern, tinzând spre periferie, suprimă centrul culturii. Specializarea pe o anumită valoare descentrează şi mai tare cultura. „Negăsindu-se centrat, grupat către un miez semnificativ al lucrurilor, omul modern de cultură, ni se spune, trăieşte într-un penibil sentiment de vid lăuntric. Neavând o temă esenţială a epocii, pentru care să trăiască şi să moară, omul modern de cultură simte o mare pustietate lăuntrică. Consecinţele diferenţierii moderne a valorilor ar deveni în cazul acesta încă şi mai grave" (p. 169).

Individualismul modern care stă în umbra diferenţierii valorilor, se dovedeşte a fi un factor dezorganizator al societăţii moderne.

În asemenea condiţii, se impune imperativul reîntoarcerii la formele unei culturi centrate. Auguste Comte propune chiar reinstaurarea unui nou ev mediu, adică a

BDD-V2403 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.141 (2026-11-03 22:29:24 UTC)

unei epoci organice. Ideea a fost îmbrățișată de rusul Berdiaev, de francezii Jacques Maritain şi H. Massis.

Recâştigarea conştiinţei totalităţii vieţii, a orizontului larg în care se desenează o linie totală şi pură a cosmosului, o voinţă faustică, un „nou stil cultural" (Nietzsche) devine astfel problema vitală a timpurilor moderne. Dialogul valoric ia formă, în esenţă, de dialog al modelelor axat pe influenţa modelatoare şi catalitică (în termeni blagieni) sau pe o reciprocitate dinamică, pe o intertextualitate culturală care traversează arealurile şi chiar continentele. În domeniul culturii se instaurează *transfrontalitatea*. Noţiunea de *Western Culture* desemnează, de fapt, o sinteză a fenomenului european şi cel american. În acest sens, Dan Grigorescu se întreba, în *Curierul național*, ce sunt Henry James, Eyra Pound sau T.S. Eliot: europeni fiindcă au trăit mai mult pe bătrânul continent sau americani pentru că formaţia lor intelectuală s-a produs în şcolile „Lumii Noi", sub zodia noilor tradiţii create de americani? Witmann, Faulkner, Hemingway, amintitul Ezra Pound, imagiştii de la Chicago au modelat literatura europeană precum romanticii europeni au influenţat poetica lui Edgar Allan Poe. Baudelaire este cel care-l impune pe autorul *Corbului* în contextul literar francez şi european în ansamblu.

Fenomenul individualismului prezentat de T.Vianu precede fenomenul individualismului hermeneutic care s-a instaurat în secolul al XX-lea. Nietzsche este cel care schimbă orientarea paradigmatică. Realitatea nu există; există doar interpretările. Singularul nu se mai raportează la general, ci la alte singulare în chip sincronic sau diacronic. *Valorizarea* este în mod exclusiv *interpretare*. *Referinţa absolută* (Dumnezeu), *textul* au fost înlocuite de referinţa contextuală. Valorile nu sunt decât subiective, locale, amintind de valorile locale din fizica modernă. Din conştiinţa celui care valorizează a dispărut raportarea la general şi certitudinea adevărului pe care îl dă descrierea realului. Totul se mută acum în interpretare, în ficţiune, într-o babilonie a pluralităţii discursurilor. Sintetizând acest tablou şi axându-l pe o apropiere paradigmatică între Nietzsche şi Baudelaire (unul relativează adevărul, altul relativează frumosul), tânăra cercetătoare în domeniul filosofiei culturii, Nadia Corina Cernica, stabileşte următoarele caracteristici ale paradigmei culturale moderne europene: „1. Realitatea ca interpretare multiplă şi infinită; 2. Sensul tinde spre zero, în timp ce interpretarea tinde spre plus-infinit; 3. Valoarea în real nu există, ea e doar un punct de perspectivă, ceea ce legitimează o multiplicitate de perspectivă" (a se vedea volumul *Eseuri de istoria filosofiei şi filosofia culturii*, Timişoara, 2006, p. 106).

Se supune revizuirilor şi modul de valorizare prin relaţia cu Dumnezeu, conceput în religie ca fiind distinct de lumea umană şi explicat de unii filosofi, Hegel bunăoară, ca o proiecţie a atributelor noastre esenţiale.

Antonin Artaud gândeşte un Dumnezeu care ne fură identitatea însuşindu-şi toate atributele noastre înnăscute şi înstăpânindu-se asupra propriei nativităţi a fiinţei noastre. „Dumnezeu este falsa valoare şi primul preţ a ceea ce se naşte, comentează Jacques Derrida. Iar această falsă valoare devine Valoarea pentru că, dintotdeauna, ea *a dublat* deja adevărata valoare care, ceea ce e acelaşi lucru, n-a existat decât înaintea propriei sale naşteri" (Jacques Derrida, *Scriitura şi diferenţa*, Bucureşti, 1998, p. 257).

În viziunea lui Artaud, trebuie să murim (pentru) moartea noastră ca să renaştem „nemuritori" în ajunul morţii noastre. Suntem furaţi de valoarea originară, de arhi-valoare pe care ar trebui s-o reţinem în fiinţa noastră şi care reprezintă valoarea şi

BDD-V2403 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.141 (2026-11-03 22:29:24 UTC)

fiinţa noastră. De aceea, Artaud recurge la o comparaţie îndrăzneaţă, naturalistă (în spirit postmodernism) cu „defecarea": „...Continuu să fiu furat ori de câte ori o parte din mine cade departe de corpul meu, este opera, excrementul, scoria, valoare anulată prin faptul de a nu fi fost reţinută şi care poate să devină, aşa cum ştim, o armă de persecuţie, eventual împotriva mea. Defecarea, «despărţirea zilnică de scaun, de părţile de preţ ale corpului» (Freud), e, asemeni unei naşteri, asemeni propriei mele naşteri, cel dintâi furt care în acelaşi timp mă de-preciază şi mă murdăreşte" (*Ibidem*).

Interpretarea cioraniană a culturii româneşti ca una minoră este reluată de Horia-Roman Patapievici, cunoscut prin atitudinile sale detractoare: „Cultura românească este o cultură în mod fundamental construită după modelul culturii generale" (H.-R. Patapievici, *Discernământul modernizării, conferinţe despre situaţia de fapt*, Bucureşti, 2004, p. 156).

Pe valorile româneşti ar fi pus, astfel, stigmatul imaturităţii, ele fiind totalmente valori de mâna a doua. La raftul întâi valoric nu ne-ar fi dat să tindem din cauza marcării ontologic-culturale: „Civilizaţia a cărei cultură este doar cultură generală este una imatură şi condamnată să fie de mâna a doua" (*op.cit*., p. 155).

Concluzionând, putem spune că valorile româneşti cunosc o oră a cumpenei: valorizarea în pozitiv şi în negativ, autocontestarea (cioraniană) şi punerea sub semnul integrării europene grăbite, care reactualizează şi reacutizează complexele generate de apartenenţa prezumtivă la o cultură mică, precum şi la marca ontologică a latinităţii, ortodoxiei, balcanismului.

BDD-V2403 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.141 (2026-11-03 22:29:24 UTC)